

SWOT analýza Ústeckého kraje pro potřeby projektu TAB

**Krajský úřad Ústeckého
kraje a stakeholderi**

únor 2013

1. Úvod

SWOT analýza byla zpracována v rámci projektu TAB – „Take Breath! - Adaption actions to reduce adverse health impacts of air pollution“, pracovní balíček WP3 – Stanovení výchozích nadnárodních podmínek a monitoring za účasti zainteresovaných stran. Podkladem se stala analýza zranitelnosti Ústeckého kraje (12/2012).

2. Metodika

SWOT analýza bude použita pro projekt TAB. Hodnotí silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby s cílem analyzovat dopady znečištěného ovzduší a vybrat správnou strategii řešení problémů v dalším strategickém rozvoji regionu.

SWOT analýza určuje cíl projektu a identifikuje vnitřní a vnější faktory, které jsou příznivé či nepříznivé pro dosažení tohoto cíle.

Vnitřní faktory:

- Silné stránky: charakteristiky studované oblasti, které ji zvýhodňují nad ostatními oblastmi
- Slabé stránky: charakteristiky studované oblasti, které ji znevýhodňují vůči ostatním oblastem

Vnější faktory:

- Příležitosti: vnější možnosti zlepšení kvality ovzduší studované oblasti
- Hrozby: vnější prvky v prostředí, které by mohly způsobit problémy pro dosažení zlepšení kvality ovzduší v území

3. Výsledky

3.1 Seznam vnitřních a vnějších faktorů

3.1.1 Vnitřní faktory

VNITŘNÍ	Silné stránky	Slabé stránky
	<ul style="list-style-type: none"> • Používání nejlepších dostupných technologií v průmyslu a plnění emisních limitů na velkých a zvláště velkých zdrojích znečišťování ovzduší • Existence strategických dokumentů dokumenty zabývajících se environmentálním managementem (např. Integrovaný krajský program ke zlepšení kvality ovzduší Ústeckého kraje) • Dostatečný počet a vhodné rozmístění monitorovacích míst umožňující posouzení skutečné kvality ovzduší • Celková emisní bilance Ústeckého kraje - klesající trend u SO₂, NO_x, CO a VOC, stagnace u TZL a NH₃ • Fungující signalizace a předávání zpráv při překročení prahových hodnot koncentrací znečišťujících látek • Vysoké procento rodinných a bytových domů napojených na zemní plyn a vysoká plynofikace • Vysoké procento bytových domů a veřejných budov napojených na CZT • Silné regionální know – how v oblasti ochrany ovzduší i zdravotních dopadů na obyvatelstvo regionu • Lidské zdroje – dostatek „místních“ odborníků • Fungující systém zdravotní péče • Veřejný přístup k informacím o kvalitě životního prostředí a zdravotnických dat • Ústecký kraj je mezi zdravými regiony WHO • Ústí nad Labem je v Národní síti Zdravých měst • Efektivní veřejná doprava 	<ul style="list-style-type: none"> • V posuzované oblasti jsou umístěna velká průmyslová zařízení • Geografická poloha – častý výskyt inverzních situací • Překračování (nedodržování) imisních limitů znečišťujících látek (především PM₁₀ a B(a)P) • Nedostatečné využití stávající infrastruktury (např. rozvodů CZT, plynofikace) obyvateli regionu • Pozemní komunikace s vysokou intenzitou dopravního proudu prochází hustě osídlenými oblastmi (např. středy měst) • Stagnace či mírný nárůst emisí z dopravy a domácností • Neodpovídající proporcionální zastoupení zeleně • Nízká provázanost ochrany ovzduší a územně analytických podkladů – ochrana ovzduší není nástrojem územního plánování • Slabý vztah k životnímu prostředí a území daný do jisté míry demografickým vývojem regionu v polovině 20. století • Zastaralá zařízení v domácnostech a nesprávný způsob topení včetně používání nevhodných paliv • Neexistující platforma pro vzájemnou komunikaci stakeholderů • Stárnutí populace zvyšuje počet osob ve vulnérabilní populaci, nedostatečná informovanost této rizikové populace • Nízký stupeň ekologizace vozového parku veřejné dopravy • Nízké využívání všech druhů veřejné dopravy

3.1.2 Vnější faktory

VNĚJŠÍ	Příležitosti	Hrozby
	<ul style="list-style-type: none"> • Možnost využití evropských finančních zdrojů v novém dotačním období 2014 – 2020 • Možnost využití plánované národní finanční podpory z programu „Zelená úsporám“ ke snižování emisí z domácností • Možnost využití plánované finanční podpory z programu „Společný program Ministerstva životního prostředí a Ústeckého kraje na podporu výměny stávajících ručně plněných kotlů“ • Státní strategické plány vedoucí ke snížení emisí z průmyslu, dopravy a dalších zdrojů znečišťujících ovzduší (nový národní program snižování emisí ČR) • Nový krajský program zlepšování ovzduší (nová koncepce) • Nízko-emisní zóny ve městech a obcích • Snaha stanovit místní emisní stropy do nového zákona o ochraně ovzduší • Dostavba dálnice D8 a dalších významných dopravních staveb v regionu (dopravní koridory, rozvoj železniční dopravy) • EVVO cílené na obyvatelstvo regionu, http://ekoecho.kr-ustecky.cz, sekce ovzduší • Projekt „TAB – Take a breath!“ a jiné projekty (např. „Ultrajemné částice“, iniciativa STOP PRACH) zaměřené na zlepšení kvality ovzduší a tím i na snížení jejího dopadu na zdraví obyvatelstva regionu • Výstavba městských cyklostezek a dostavba regionální sítě cyklostezek • Zlepšení městské infrastruktury, především pěších zón a chodníků – zlepšit možnosti volného pohybu obyvatelstva, zajistit průchodnost 	<ul style="list-style-type: none"> • Stagnace státní ekonomiky • Nemožnost či špatná dostupnost finanční podpory lokálního vytápění šetrného k životnímu prostředí v novém dotačním období • Významný podíl sekundárního znečištění ovzduší a resuspenze – doprava, lokální topeniště • Neexistence kontroly sekundárního znečištění a resuspenze z lokálních topenišť, nesilničních mobilních zdrojů a Stanic technické kontroly silničních vozidel • Rostoucí ceny energií (zemní plyn, elektrická energie, CZT a do budoucna pravděpodobně i uhlí) • Odpojování obyvatel od CZT v důsledku vysokých cen tepla • Možnost vlivu dálkového přenosu škodlivin, zejména ze středočeského kraje • Nedostatek prostředků státního rozpočtu na realizaci významných dopravních staveb z pohledu snížení zátěže obyvatel znečištěným ovzduším

3.2 Krátké vysvětlení vybraných bodů:

A. SILNÉ STRÁNKY:

Používání nejlepších dostupných technologií v průmyslu a plnění emisních limitů na velkých a zvláště velkých zdrojích znečišťování ovzduší

Průmysl v Ústeckém kraji používá nejlepších dostupných technologií. V souvislosti s novou směrnicí o průmyslových emisích musí provozovatelé zvláště velkých spalovacích zdrojů, zahrnutých do národního programu snižování emisí, provést tzv. ekologizaci svých zdrojů. Společností ČEZ, a.s. provozující 7 z 10 elektráren v Ústeckém kraji byla zahájena postupná modernizace a rekonstrukce stávajících uhelných bloků, aby byly schopny plnit přísnější emisní limity stanovené ve směrnici Evropského parlamentu a Rady o průmyslových emisích platné od 1.1.2016.

Existence strategických dokumentů dokumenty zabývajících se environmentálním managementem

Krajský úřad Ústeckého kraje (dále jen KÚÚK) se řídí státní politikou životního prostředí. Ministerstvo ŽP(dále jen MŽP) jako nejvyšší státní orgán ochrany ŽP definuje prioritní oblasti ochrany:

- ochrana přírody, krajiny a biodiverzity; udržitelné využívání přírodních zdrojů;
- životní prostředí a kvalita života (včetně snižování zátěže ovzduší emisemi);
- ochrana klimatu a omezení dálkového přenosu znečištění.

K naplnění státní politiky ŽP používá MŽP a potažmo i KÚÚK nástroje legislativní i programové. Hlavním legislativním nástrojem je zákon č.201/2012 o ochraně ovzduší, mezi další patří např. IPPC, Strategické dokumenty EVVO v ČR, koncepce udržitelného rozvoje, Místní Agenda 21, procesy EIA/SEA atd. V neposlední řadě byly zpracovány koncepční materiály kraje týkající se problematiky energetiky a ochrany ovzduší (Integrovaný krajský program ke zlepšení kvality ovzduší Ústeckého kraje a jeho Programový dodatek), které jsou pravidelně aktualizovány.

Fungující signalizace a předávání zpráv při překročení prahových hodnot koncentrací znečišťujících látek

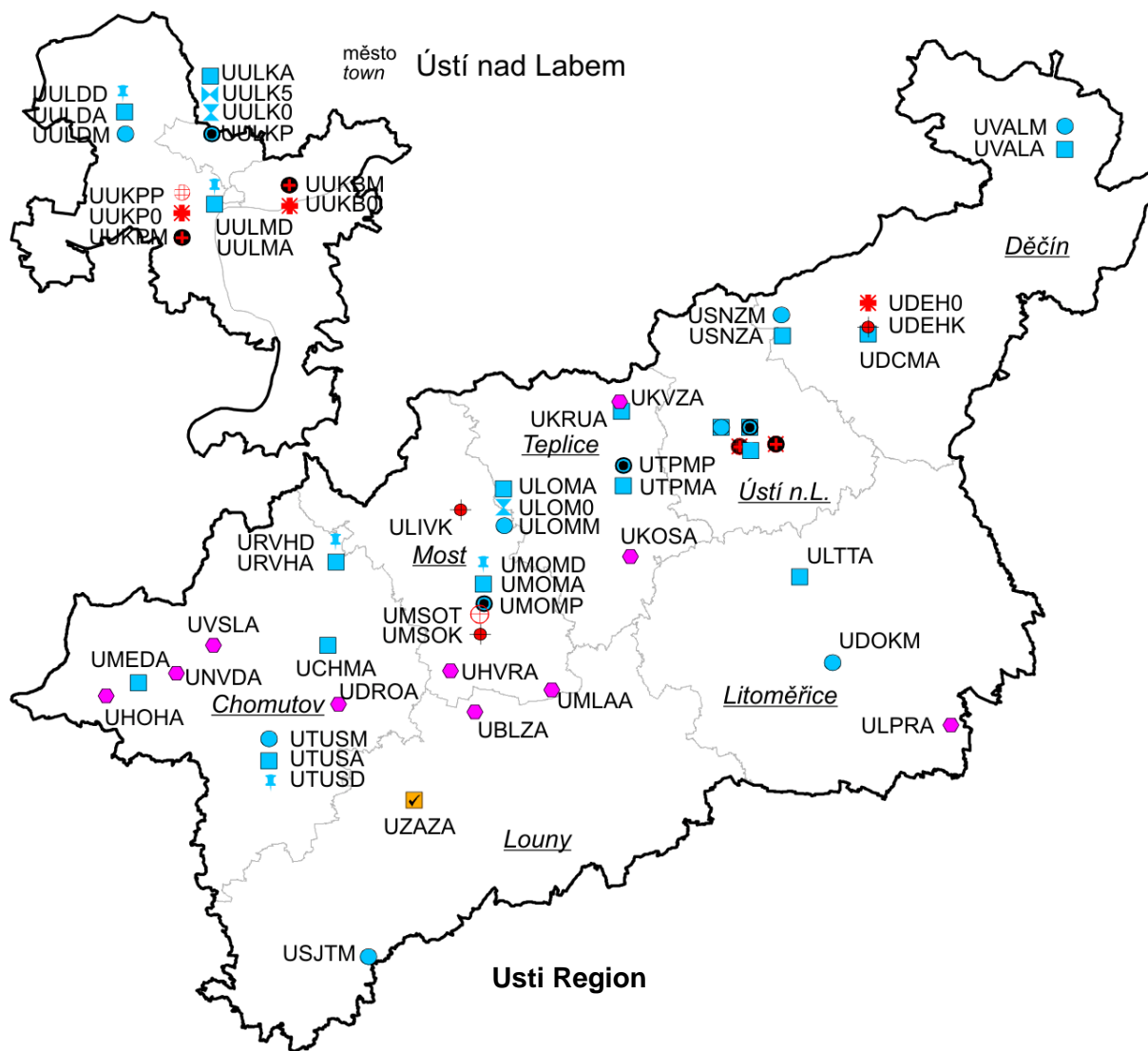
System signalizace a předávání zpráv při překročení prahových hodnot koncentrací znečišťujících látek je v provozu již několik let. Je plně funkční, za aktuálnost dat a vydávání výstražných zpráv plně zodpovídá ČHMÚ. Informace o aktuálním stavu ovzduší jsou volně dostupná na webu KÚÚK <http://www.kr-ustecky.cz>.

Dostatečný počet a vhodné rozmístění monitorovacích míst umožňující posouzení skutečné kvality ovzduší

Kvalita ovzduší v Ústeckém kraji je hodnocena na základě údajů získaných z automatických měřících stanic zahrnutých do Informačního systému kvality ovzduší (ISKO - v současné době celkem 16

měřicích míst). V roce 2010 byly údaje čerpány z celkového počtu 35 měřicích stanic (včetně ISKO měřicích stanic) - 19 stanic provozovaných ČHMÚ, 5 stanic Zdravotního ústavu v Ústí nad Labem, 10 stanic ČEZ a.s. a 1 stanice SSZE v Žatci.

Síť měřicích stanic je zobrazena v mapě.

Obrázek 1 – síť měřicích stanic

Efektivní veřejná doprava

Propojení všech druhů veřejné dopravy (MHD, regionální autobusy, železnice) – koordinace linek, přestupních uzlů, návaznost spojů různých typů veřejné dopravy. Podpora ekologické dopravy – obnova a ekologizace vozidel veřejné dopravy, zprovoznění nových linek trolejbusů.

Veřejný přístup k informacím o kvalitě životního prostředí a zdravotnických dat

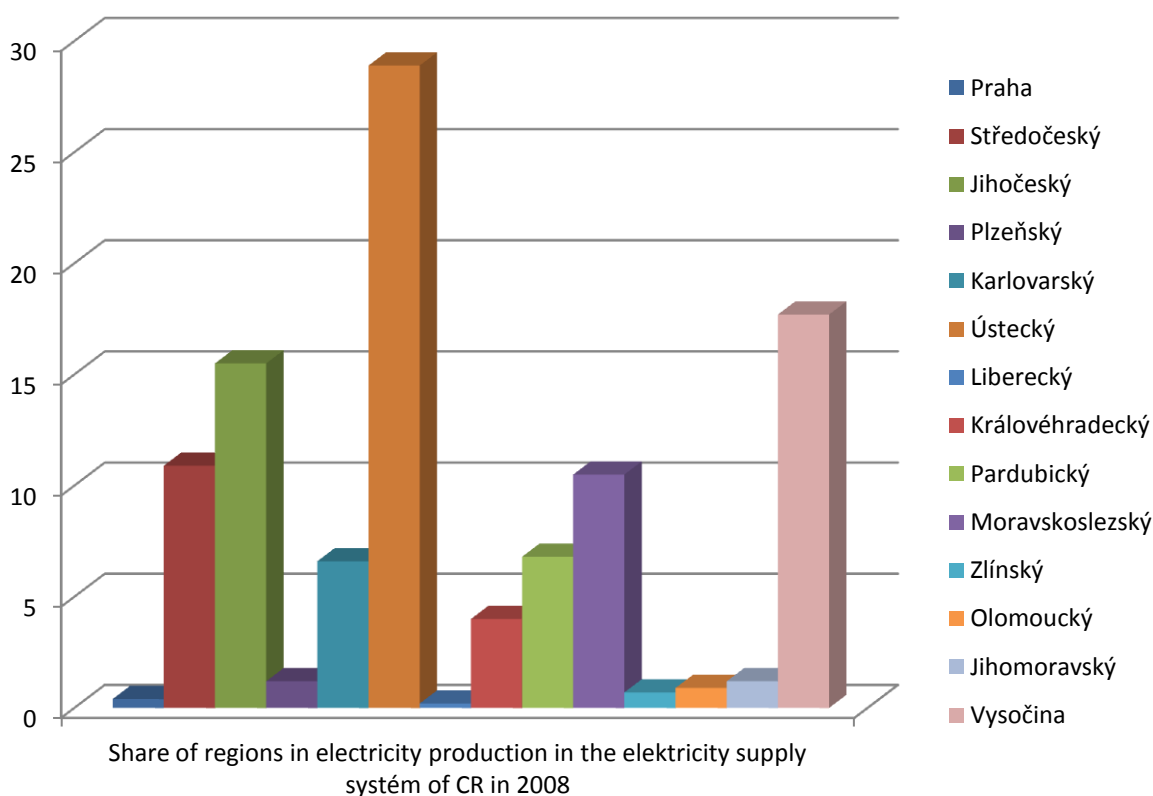
Veškerá data jsou volně přístupná na webu ČHMU <http://portal.chmi.cz>, KÚÚK <http://www.kr-ustecky.cz> a Zdravotního ústavu Ústí nad Labem <http://www.zuusti.cz>.

B. SLABÉ STRÁNKY:

V posuzované oblasti jsou umístěna velká průmyslová zařízení

Průmysl má v Ústeckém kraji dlouholetou tradici a velmi významné postavení. Význam energetického průmyslu a těžby nerostných surovin je v Ústeckém kraji nadprůměrný v porovnání se zbytkem ČR. Ústecký kraj je z pohledu energetiky klíčovým regionem ČR. Na instalovaném výkonu celé ČR se podílí více než čtvrtinově a každoročně se zde vyrobí téměř třetina veškeré energie ČR. Většina elektráren v Ústeckém kraji je parních, přičemž hlavní energetickou surovinou je hnědé uhlí. V Ústeckém kraji se těží téměř 80% hnědého uhlí ČR.

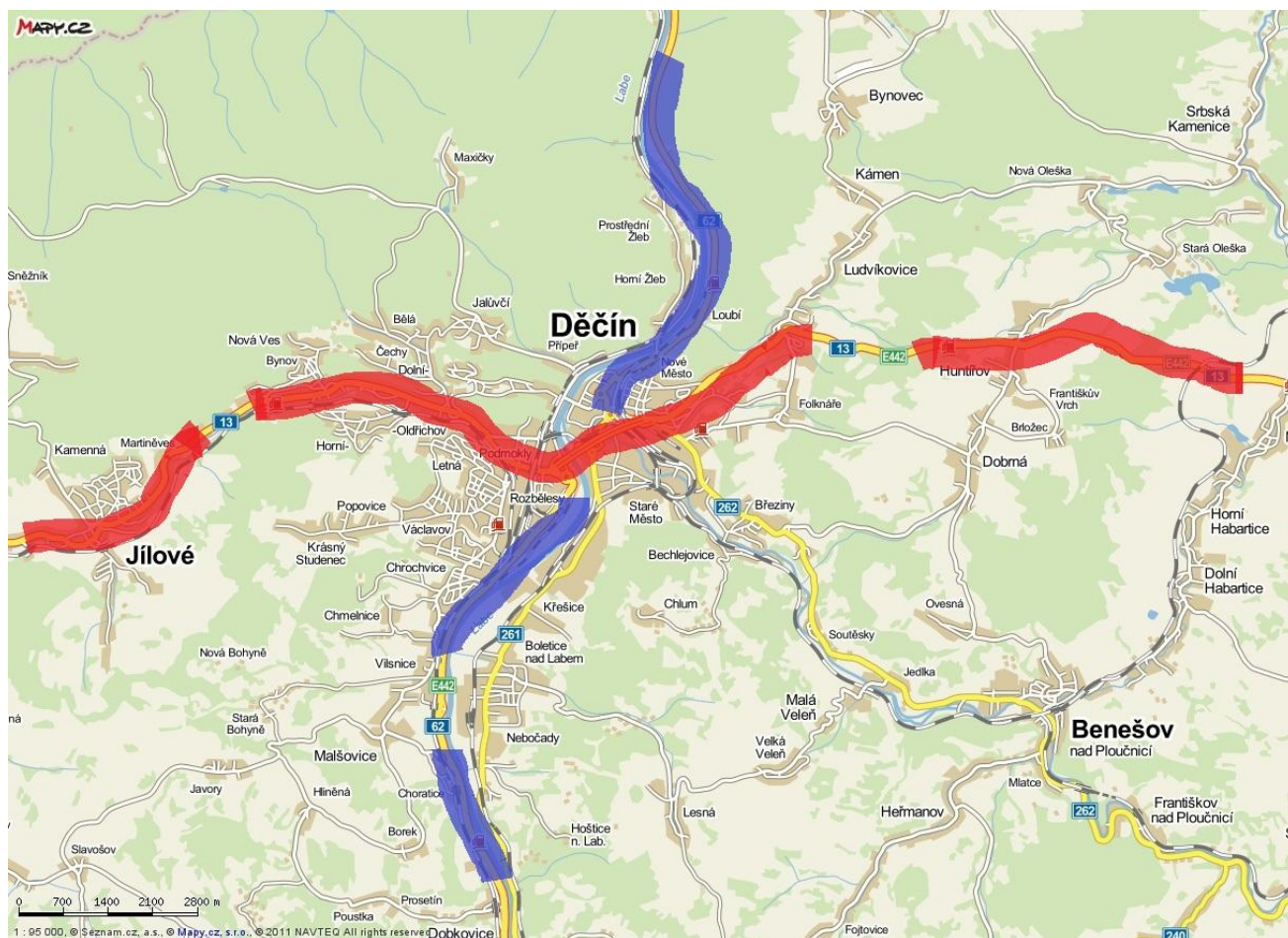
Graf 1 – Podíl krajů na výrobě elektřiny v elektrizační soustavě ČR k 31.12.2008

Pozemní komunikace s vysokou intenzitou dopravního proudu prochází hustě osídlenými oblastmi (např. středy měst)

V Ústeckém kraji je velmi silná dopravní síť s intenzivní dopravou. Díky strategické poloze Ústeckého kraje se jedná především o transportní kamionovou dopravu. Obchvaty jednotlivých obcí a měst nejsou dosud adekvátně vyřešeny. Např. městem Děčín (město s více než 50tis. obyvateli) prochází centrem dvě z nejfrekventovanějších komunikací. Komunikace E 442 je evropskou komunikací

propojující tři evropské páteří trasy E55, E65, E75. Druhá, stejně důležitá, komunikace první třídy I/13 prochází severozápadem ČR a končí na polských hranicích.

Obrázek 2 – Děčín s vyznačením hlavních dopravních koridorů E 442 a I/13

Neodpovídající proporcionální zastoupení zeleně

V regionu není zeleň dostatečně proporcionálně zastoupena. V dotačním programu OPŽP je možné získat dotaci na výsadbu izolační zeleně na snížení prašnosti z liniových zdrojů (komunikací), nicméně obce tuto možnost využívají velmi sporadicky.

Slabý vztah k životnímu prostředí a k území daný do jisté míry demografickým vývojem regionu v polovině 20. století

Po 2. světové válce došlo ke kompletní výměně obyvatelstva. Původní německé obyvatelstvo bylo odsunuto, jejich majetky byly rozděleny mezi přistěhovalce z vnitrozemí České republiky a ze Slovenska.

C. PŘÍLEŽITOSTI:

Možnost využití plánované národní finanční podpory z programu „Zelená úsporám“ ke snižování emisí z domácností

"Zelená úsporám" je dotační program, který je financován z národních finančních zdrojů na podporu úspor energie. Žadatelem o dotaci může být fyzická osoba, státní správa a samospráva.

Dostavba dálnice D8 a dalších významných dopravních staveb v regionu (dopravní koridory, rozvoj železniční dopravy)

Dostavba dálnice D8 vedoucí z hl. města Prahy až do Drážďan (Německo) významně zmírní vliv dopravy na obce Ústeckého kraje, kterými dnes procházejí hlavní dopravní koridory s těžkou kamionovou dopravou.

Zlepšení městské infrastruktury, především pěších zón a chodníků – zlepšit možnosti volného pohybu obyvatelstva, zajistit průchodnost

Důležité pro zdraví populace je fyzická zdatnost. Je nezbytné, aby byl umožněn volný pohyb obyvatel - chůze, byla zajištěna průchodnost daného regionu atd.

Projekt „TAB – Take a breath!“ a jiné projekty (např. „Ultrajemné částice“, iniciativa STOP PRACH) zaměřené na zlepšení kvality ovzduší a tím i na snížení jejího dopadu na zdraví obyvatelstva regionu

Projekt TAB a další obdobné projekty mohou pomoci environmentální politice daného regionu/obce. Výstupy projektů se mohou stát novými nástroji lokálních vlád (metodiky, akční adaptační plány atd)

D. HROZBY:

Stagnace státní ekonomiky

Ekonomická stagnace a celkově ekonomická situace státu ohrožuje ekologické projekty, které se realizují a především ty, které jsou plánovány. Snižují se investice do vzdělání, může to mít celkový vliv na zhoršení kvality obyvatelstva regionu.

Rostoucí ceny energií (zemní plyn, elektrická energie, CZT a do budoucna pravděpodobně i uhlí)

Vzhledem k hospodářské krizi - rostoucí nezaměstnanost, zvyšující se počet lidí ohrožených chudobou a zvýšení cen energií vede k nežádoucímu trendu - odpojení obyvatelstva z dálkového vytápění a pro individuální vytápění pak využívat jiné zdroje paliva. Jedná se většinou o velmi

nekvalitní suroviny, nevhodné pro spalovací proces, jsou nesprávně spalovány v zastaralých zařízeních atd.